

حمام گپ خرم آباد

پروانه قلی پور

دبیر مطالعات ناحیه ۲ خرم آباد

استان لرستان

سال تحصیلی ۱۴۰۱-۱۴۰۰

درس ۹ (ایرانی متحد و یکپارچه)

درسنامه، پاسخ فعالیت ها، نمونه سؤال

درس ۹

اوضاع سیاسی ایران هنگام تأسیس حکومت صفوی:

- * نداشتن حکومت واحد و قدرتمند و بروز تفرقه و تجزیه؛
- * نبرد حاکمان نواحی مختلف با هم؛
- * طمع داشتن عثمانی ها به غرب و شمال غرب ایران؛
- * حمله ازبک ها به مناطق شمال شرقی ایران.

شیخ صفی الدین اردبیلی از مشایخ معروف زمان خود بود که مذهب شیعه داشت. خانقاه او در اردبیل مورد توجه مردم و حاکمان محلی بود. ایل های مختلف ترک که ساکن مناطق شمال و شمال غربی ایران بودند، به مذهب شیعه گرویدند و مهم ترین طرفداران خاندان شیخ صفی شدند و به قزلباش معروف شدند.

اسماعیل صفوی به کمک نیروی نظامی قزلباش ها، نخست برخی حکومت های محلی در شمال

غربی را شکست داد و پس از تسلط یافتن بر تبریز، خود را شاه ایران خواند.

اقدامات شاه
اسماعیل

شکست حکومت های محلی در شمال غربی؛
انتخاب تبریز به پایتختی و تاجگذاری؛
رسمی کردن مذهب شیعه در کشور؛
شکست ازبکان و تسلط بر سراسر ایران؛

شاه اسماعیل اول صفوی

در نتیجه موفقیت های سیاسی و نظامی شاه اسماعیل، حکومت کشور ما یکپارچه، مستقل و نیرومند شد؛ به طوری که قلمرو آن به حدود قلمرو دوره ساسانیان رسید. حکومت صفوی همه اقوام ایرانی را زیر حاکمیت خود گرفت و موجب هم بستگی و اتحاد بیشتر ایرانیان شد.

ازبک ها در شرق و عثمانی ها در غرب
مهم ترین دشمنان صفویان بودند.

سلطان عثمانی که از شکل گیری سلسله قدرتمند، مستقل و شیعه مذهب صفویه **ناخشنود** بود، با

سپاهی عظیم راهی ایران شد. در جنگی که میان سپاهیان دو کشور ایران و عثمانی در **چالدران** رخ داد، سپاه عثمانی به دلیل استفاده از سلاح های آتشین مانند **توپ و تفنگ** که سپاه ایران از آن ها بی بهره بود، به پیروزی رسید.

آرامگاه کشته‌شدگان جنگ چالدران

با وجود شجاعت زیاد شاه اسماعیل و سربازانش، ایرانی‌ها در جنگ چالدران شکست خوردند. **پس از جنگ چالدران، تبریز به اشغال عثمانی‌ها در آمد اما مقاومت و مبارزه مردم آن‌ها را وادار به عقب‌نشینی کرد.**

پس از شاه اسماعیل پسرش، **تهماسب**، به حکومت رسید. او با سر و سامان دادن به اوضاع داخلی و دفع حمله‌های ازبکان و دولت عثمانی، موفق شد حکومت صفوی را **تثبیت و تحکیم** کند. شاه تهماسب پایتخت را از **تبریز به قزوین** انتقال داد؛ زیرا تبریز همواره در معرض هجوم سپاه عثمانی بود.

شاه عباس یکم صفوی

شاه عباس اول (پنجمین شاه صفوی) حکومت صفوی را به **اوج قدرت** رساند. او ازبک‌ها و عثمانیان را شکست داد، پایتخت را از قزوین به اصفهان منتقل کرد.

۱. گرفتن حکومت ولایت‌ها از قزلباش‌ها و سپردن به افراد دیگر.
۲. ایجاد سپاه جدیدی از افراد غیرقزلباش در کنار سپاه قزلباش.
۳. مجهز کردن سپاه به توپ و تفنگ با کمک گرفتن از اروپاییان.

**اقدامات شاه عباس
برای تقویت
حکومت مرکزی**

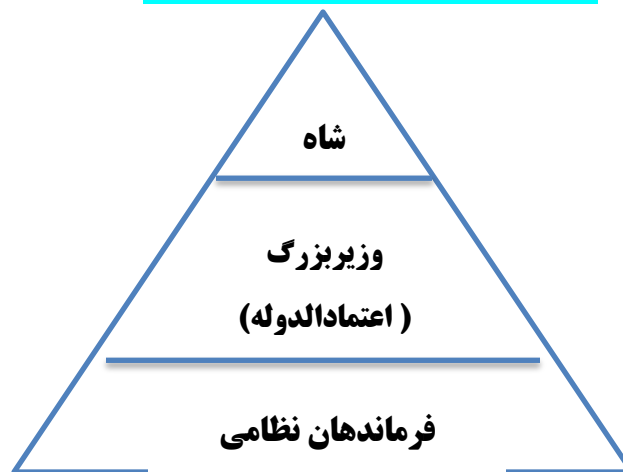
علل ضعف و سقوط دولت صفوی:

۱. سیاست کشتن و کور کردن شاهزادگان؛ ۲. سیاست باز داشتن شاهزادگان از حکومت ولایات؛ ۳. اختلاف و درگیری میان مقامات کشوری و لشکری.

گروهی از افغان ها به رهبری **محمود افغان** در **قندهار** شورش کردند و پس از پیروزی بر حاکم آن ولایت، به سوی **اصفهان** حرکت کردند. **سلطان حسین** صفوی نتوانست با افغان ها مقابله کند. به ناچار تسلیم شد. محمود افغان، سردسته شورشیان، بر پایتخت و قسمت هایی از ایران مسلط شد.

سلسه مراتب قدرت در دوره صفویه:

هم زمان با به قدرت رسیدن سلسله صفوی، کشورهای اروپایی، **قرون وسطا** یا **عصر تاریکی** در اروپا را پشت سر گذاشته و وارد قرون جدید شده بودند، قرن های **شانزدهم** تا **نوزدهم** میلادی را در تاریخ اروپا **قرون جدید** می نامند.

پیشگامان استعمار: انگلستان، پرتغال، اسپانیا، فرانسه

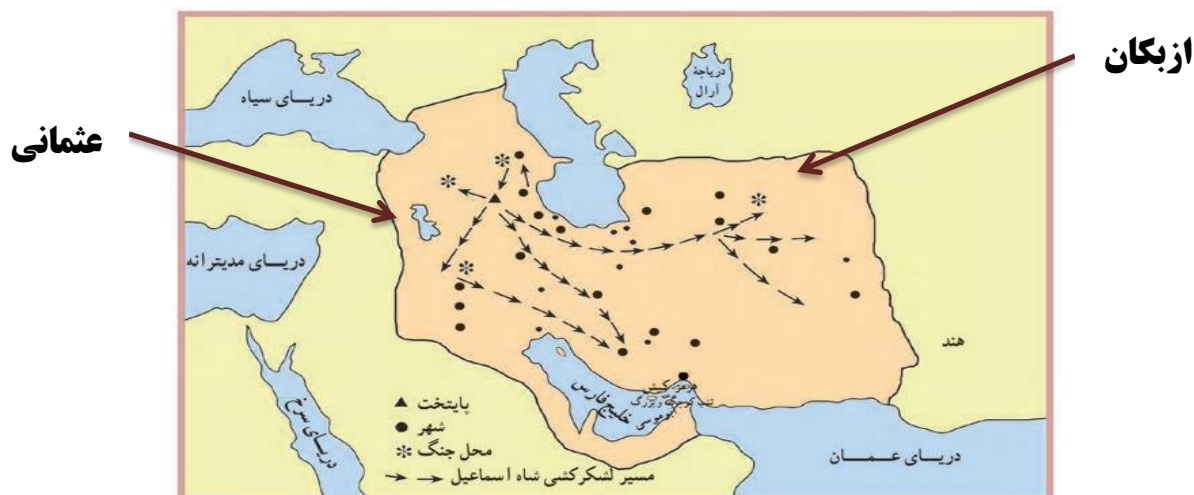
در دوران صفویه و با افزایش اقتدار و امنیت در کشور، تولید و تجارت افزایش یافت و ایران با برخی از کشورهای اروپایی روابط سیاسی و بازرگانی برقرار کرد.

پاسخ فعالیت ها

۱. کاربرد شماره (۷)

الف) در آستانه حکومت صفویه، تقریباً چند حکومت محلی در ایران وجود داشت؟ ۱۴ حکومت.

ب) در آستانه حکومت صفویه، کدام کشورها ایران را تهدید می کردند؟ عثمانی ها و ازبکان.

ج) جدول را کامل کنید.

پیامدها و مشکلات سیاسی اقتصادی اجتماعی	تهدیدهای خارجی	تهدیدهای داخلی
<ul style="list-style-type: none"> *عدم یکپارچگی فرمانروایی درسراسر ایران؛ *ازبین رفتن آرامش و امنیت؛ *رکود و کساد فعالیت های علمی، فرهنگی و هنری. 	<ul style="list-style-type: none"> *لشکرکشی سپاهیان عثمانی؛ *حملات ازبکان به مرزها. 	<ul style="list-style-type: none"> *وجود حکومت های محلی و اقوام گوناگون؛ *عدم حکومت واحد و قدرتمند؛ *جنگ های داخلی.

۲. با تأسیس حکومت صفوی، چه تغییرات مهم سیاسی، اجتماعی و مذهبی در ایران ایجاد شد؟
سیاسی: تفرقه، تجزیه و کشمکش های سیاسی مدعیان قدرت و رقابت و درگیری حاکمان محلی جای خود را به یکپارچگی و اتحاد سیاسی داد.
اجتماعی: در نتیجه حکومت واحد و قدرتمند صفوی بر سراسر ایران همه اقوام ایرانی انسجام یافتند و همبستگی و اتحاد ایرانیان بیشتر شد.
مذهبی: شاه اسماعیل صفوی پس از تسلط بر تبریز و اعلان تأسیس حکومت صفوی، مذهب شیعه دوازده امامی را رسمی نمود.

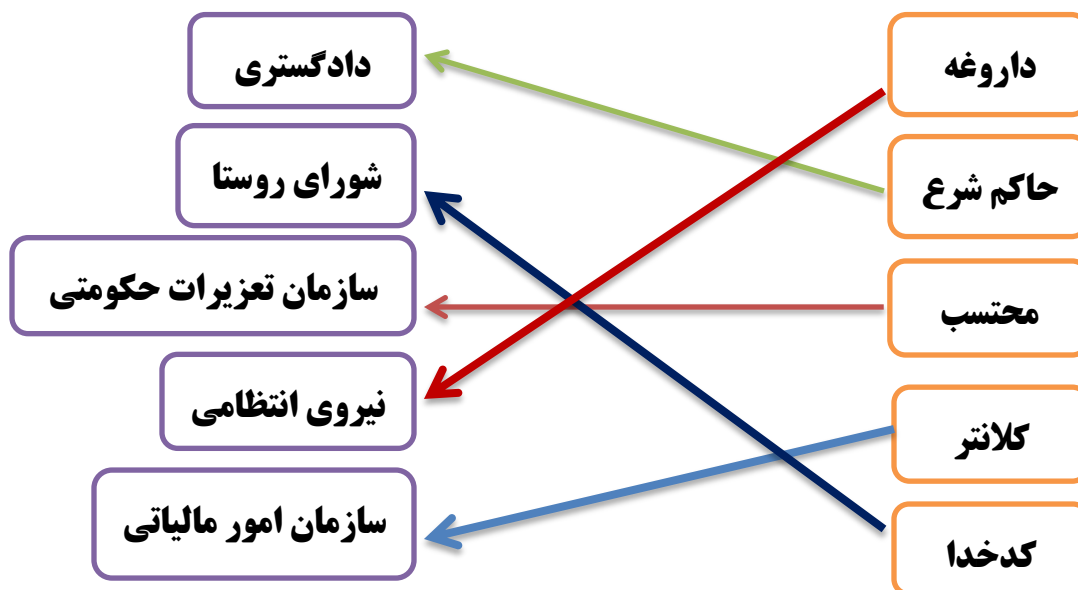
۳. الف) کدام شهرها پایتخت صفویان بودند؟ نام ببرید. تبریز، قزوین، اصفهان.
ب) دلیل تغییر پایتخت صفویان را توضیح دهید؟ پس از شکست جنگ چالدران، تبریز همواره مورد حمله عثمانی ها بود به همین دلیل شاه تهماسب تصمیم گرفت پایتخت را به قزوین منتقل کند. شاه عباس اول پایتخت را از قزوین به اصفهان که به لحاظ جغرافیایی موقعیت مرکزی و ارتباطی مناسب تری داشت و از ظرفیت بالاتری برای عمران و آبادانی برخوردار بود، انتقال داد.

۴. دلایل سیاسی و نظامی ضعف و فروپاشی حکومت صفوی چه بود؟ نبود پادشاهان لایق و توانمند، اختلاف و کشمکش بین فرماندهان نظامی، هرج و مرج و مختل شدن امور کشور، هجوم گروهی از افغان ها به رهبری محمود افغان.

۵. الف) آثار و نتایج اقدام های اداری و نظامی شاه عباس اول را توضیح دهید. تقویت حکومت مرکزی و گسترش دامنه نفوذ و اقتدار شاه در سرتاسر قلمرو کشور؛ تضعیف قدرت ایلات قزلباش و محدود شدن زمینه های خودسری، نافرمانی و ستیز سران آن ها، تقویت قدرت نظامی کشور با تشکیل سپاه مجهز به توپ و تفنگ.

ب) کاربرگه شماره (۸)

از طریق وصل کردن عبارت های دو ستون، مشخص کنید که در زمان کنونی چه نهادهایی، وظایف صاحب منصبان دوره صفویه را انجام می دهند؟

۶. انگیزه ها و هدف های سیاسی، اقتصادی و فرهنگی اروپاییان از ارتباط با ایران دوره صفوی را

از متن درس استخراج و دسته بندی کنید.

سیاسی: دشمن مشترک به نام امپراتوری عثمانی؛

اقتصادی: تجارت و فروش تولیدات؛

فرهنگی: اشتیاق اروپاییان به جهانگردی و شناخت سرزمین های دیگر و تبلیغ دین مسیحیت.